

Sygn. akt III Ca 656/13

POSTANOWIENIE

Dnia 23 października 2013r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący - Sędzia: SO Agnieszka Skrzekut (sprawozdawca)

Sędzia SO Ewa Adamczyk

Sędzia SR del. Maria Tokarz – Polańska

Protokolant: sekr. sąd. Anna Burnagiel

po rozpoznaniu w dniu 23 października 2013r.

na rozprawie

sprawy z wniosku K. M.

przy uczestnictwie R. B. i T. B.

o dział spadku

na skutek apelacji uczestnika T. B.

od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego w Gorlicach

z dnia 5 kwietnia 2013 r., sygn. akt I Ns 571/10

p o s t a n a w i a :

oddalić apelację.

Sygn. akt III Ca 656/13

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni K. M. wniosła o dział spadku po B. B.. W piśmie z dnia 4 lutego 2013 r. domagała się uzgodnienia w ramach tej sprawy treści ksiąg wieczystych nr (...) z rzeczywistym stanem prawnym.

Postanowieniem wstępnym z dnia 5 kwietnia 2013 r. Sąd Rejonowy w Gorlicach do wniosku tego się przychylił oraz ustalił zgodnie z jego treścią, że nieruchomości objęta wnioskiem o nr ewid. (...), dla której prowadzona jest KW nr (...) i nr ewid. (...), dla której prowadzona jest KW nr (...) położone w G., w dacie śmierci B. B. wchodziły w skład małżeńskiej wspólności majątkowej (pkt I); uzgodnił treść KW o nr (...) z rzeczywistym stanem prawnym w ten sposób, że nakazał wpisać w dziale II jako współwłaścicieli następujące osoby: T. B. w 4/6 części, R. B. w 1/6 części i K. M. w 1/6 części (pkt II); uzgodnił treść KW o nr (...) w ten sposób, że nakazał wpisać w dziale II jako współwłaścicieli następujące osoby: T. B. w 4/6 części, R. B. w 1/6 części i K. M. w 1/6 części (pkt III).

Sąd Rejonowy ustalił m.in., że B. M. i T. B. poznali się w latach osiemdziesiątych w USA i od tego czasu pozostawali w stałym nieformalnym związku. W czasie pobytu w USA oboje pracowali zawodowo i gromadzili oszczędności. W dniu 27 kwietnia 1990 r. zawarli na terenie USA w stanie I. związek małżeński. Do kraju powrócili jako małżeństwo

w 1990r. Nie zgłosili faktu zawarcia małżeństwa w Urzędzie Stanu Cywilnego. Po powrocie do kraju oboje przez dwa lata nie pracowali, nie posiadali żadnego źródła utrzymania. Żyli na wysokim poziomie utrzymując łącznie czworo dzieci tj. dwoje dzieci uczestnika z pierwszego małżeństwa, córkę wnioskodawczyni z pierwszego małżeństwa oraz wspólnego syna R..

W dniu 28 maja 1992r. za zgromadzone oszczędności kupili prawo użytkowania wieczystego nieruchomości o nr ew. (...) położonej w G. na którym wzniesiony był budynek restauracji (...), płacąc za nią 600 000 000 starych złotych. Stając do aktu notarialnego nie ujawnili, że pozostają w związku małżeńskim. W konsekwencji w treści aktu notarialnego wskazano, iż nieruchomość nabyli jako współwłaściciel każdy w 1/2 części wraz ze znajdującymi się na niej budynkami. Na zakup tej nieruchomości przeznaczili oszczędności jakie posiadali z czasu pobytu na terenie USA oraz odszkodowanie jakie T. B. otrzymał po tragicznej śmierci żony na terenie USA. Od tego momentu ich jedynym źródłem utrzymania były dochody jakie przynosiła restauracja oraz dochody z najmu, jakie przynosiło mieszkanie spadkodawczyni w B. .

W dniu 28 listopada 1995r. na mocy aktu notarialnego Rep. (...) T. B. nabył za cenę 4 784 zł własność nieruchomości oznaczonej nr (...) nie ujawniając przed notariuszem faktu zawarcia małżeństwa na terenie USA i oświadczając, że jest wdowcem. B. M. w tym samym dniu od tego samego zbywcy zakupiła za cenę 4 792 zł działkę o nr (...) podobnie nie ujawniając faktu zawarcia na terenie USA związku małżeńskiego. Nieruchomości zostały zakupione z dochodów jakie oboje małżonkowie osiągnęli z prowadzenia działalności gospodarczej w formie restauracji (...).

Następnie wspólnie zaczęli realizację budowy domu, który planowali postawić na dwóch działkach. W tym celu B. M. wyraziła zgodę na zabudowę nieruchomości o nr (...) w G. przy ul. (...) przez T. B.. Budowę finansowali z bieżących dochodów jakie przynosiła restauracja oraz środków jakie przeznaczył na nią T. B..

W księdze wieczystej nr (...) Sądu Rejonowego w Gorlicach, która prowadzona jest dla nieruchomości o nr ew. (...) o pow. 0,0599 ha ujawnione jest prawo własności na rzecz B. M., zaś w księdze wieczystej (...) Sądu Rejonowego prowadzonej dla nieruchomości o nr ew. (...) ujawnione jest prawo własności na rzecz T. B..

Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 25 marca 2010r. spadek po B. B. nabył mąż T. B. oraz dzieci M. M. i R. B. w 1/3 części .

W takim stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że uczestnik T. B. oraz B. B. od dnia 27 kwietnia 1990 r. pozostawali we wspólności ustawowej małżeńskiej. Związek małżeński, jaki zawarli w USA wywoływał w ocenie Sądu bowiem pełne skutki także w świetle prawa polskiego. Na tej podstawie przyjął Sąd, że do majątku wspólnego małżonków weszły nabyte przez nich w trakcie trwania małżeństwa nieruchomości o nr (...) oraz o nr (...). Wskazał Sąd w tym zakresie, że materiał dowodowy zgromadzony w toku postępowania nie wykazał, aby kupno tych nieruchomości nastąpiło w ramach surogacji za przedmioty pochodzące z majątku odrębnego T. B. i B. B., czyli z oszczędności jakie poczynili, przebywając za granicą przed zawarciem małżeństwa, a co skutkowałoby ustaleniem, że nabycie to nastąpiło do ich majątków osobistych. W ocenie Sądu przesądzenie tej kwestii w ramach postanowienia wstępnego było uzasadnione jako mające wpływ na ustalenie czy udział w działce (...) wchodzi w skład spadku oraz w jakim zakresie w skład spadku wchodzi prawo własności działki o nr (...).

Mając powyższe na względzie za zasadny w świetle art. 10 kwh uznał Sąd wniosek o uzgodnienie treści ksiąg wieczystych o nr (...) z rzeczywistym stanem prawnym, wskazując, że treść tych ksiąg na skutek zatajenia przez uczestnika i spadkodawczynię w dacie nabycia nieruchomości o nr (...) oraz o nr (...), że pozostają w związku małżeńskim, nie odzwierciedla stanu faktycznego.

Powołując się na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 1981 r., sygn. I CZ 101/81 uznał Sąd, że przedmiotowa kwestia stanowiła sprawę o własność, która ma charakter prejudycjalny dla sprawy o dział spadku i dlatego podlega rozpoznaniu w jej ramach.

Postanowienie to uczestnik zaskarżył w pkt II i III apelacją.

Zarzucał naruszenie:

-art. 685 kpc przez dowolne zastosowanie art. 618 kpc i przyjęcie, że rozstrzygnięcie sporu między współspadkobiercami o to, czy pewien przedmiot należy do spadku upoważnia Sąd spadku do wydania postanowienia na podstawie art. 10 ust. 1 kwh;

- niezastosowanie art. 1025 § 1 kpc przez bezpodstawne uznanie, że stwierdzenie nabycia spadku stanowi podstawę ujawnienia w księgach wieczystych stosunków własnościowych spadkobierców, podczas kiedy toczy się postępowanie o dział spadku, w którym Sąd ustala skład i wartość spadku a następnie w braku podstaw do wydania postanowienia działowego, dokonuje działu spadku, stosując odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności.

W oparciu o powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia przez jego uchylenie w pkt II i III, a ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy. Ponadto wniósł o uzupełnienie postanowienia w pkt I poprzez dopisanie w jego końcowej części słów: „T. B.i B. B.”.

Na rozprawie apelacyjnej podniósł, że istnieje obawa, że strony w związku z tym, że ich prawa zostały już ujawnione w księgach wieczystych mogą nie chcieć prowadzić dalszego postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

W sprawie nie zachodzą uchybienia, które Sąd Okręgowy bierze pod uwagę z urzędu, a których skutkiem byłyby nieważność postępowania – art. 378 § 1 kpc.

Postanowienie Sądu Rejonowego jest prawidłowe i odpowiada prawu materialnemu.

Stan faktyczny sprawy był ostatecznie niekwestionowany. Apelacja dotyczy jedynie kwestii prawnych. Podnoszone na jej uzasadnienie zarzuty nie zasługują jednak na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności za chybione ocenić trzeba stwierdzenie, że roszczenie o uzgodnienie treści księgi wieczystej na podstawie art. 10 kwh nie może być rozpatrywane w postępowaniu o dział spadku, albowiem wydawanie postanowień w oparciu o ten przepis może mieć miejsce tylko w postępowaniu wieczystoksięgowym. Zważyć należy, że roszczenie to nie może być utożsamiane z instytucją usunięcia niezgodności treści księgi wieczystej przewidzianej w art. 27 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. 2013.707 j.t.) czy art. 625¹³ § 2 kpc. Roszczenie to jest bowiem szczególnym roszczeniem procesowym rozpoznawanym w postępowaniu przed sądem cywilnym, a nie sądem wieczystoksięgowym i problem może stanowić jedynie to, czy może być ono rozpatrywane wyłącznie w ramach innego postępowania procesowego czy także w niektórych przypadkach może stanowić przedmiot rozpoznania w postępowaniu nieprocesowym.

Kwestia możliwości rozpoznania tego roszczenia w postępowaniu o dział spadku była jednak wielokrotnie przedmiotem rozważań w judykaturze przedmiotu oraz w piśmiennictwie. Na tej podstawie ugruntowało się jednolite stanowisko, zgodnie z którym rozpoznanie takie jest w tym postępowaniu dopuszczalne. Możliwość taka nie zachodzi jedynie w sytuacji gdy krąg uczestników postępowania o uzgodnienie treści księgi wieczystej nie pokrywa się z kręgiem uczestników postępowania działowego (tak m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2011 r., sygn. II CSK 560/10). W niniejszej sprawie tego rodzaju przeszkoda nie miała jednak miejsca.

Co więcej zważenia wymaga, że roszczenie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym jest swoistym postępowaniem o prawo własności w rozumieniu art. 618 § 1 kpc. Zgodnie zatem z rygorami przewidzianymi w tym przepisie, brak rozpoznania go w ramach postępowania działowego, pozbawiłoby wnioskodawczynię możliwości jego dochodzenia po zapadnięciu prawomocnego postanowienia o dział spadku.

Na aprobatę nie zasługuje także kolejny zarzut apelującego, który jak wynika z pisemnego uzasadnienia apelacji sprowadza się do kwestionowania możliwości dokonania wpisu prawa własności przysługującego spadkobiercom w księdze wieczystej wyłącznie na podstawie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Nie kwestionując stanowiska, że postanowienie tego rodzaju nie przesądza w sposób definitywny tego kto jest spadkobiercą, nie można zgodzić się z tym, że nie może ono stanowić podstawy wpisu do księgi wieczystej. Podkreślić trzeba, że dla dokonania takiego wpisu definitywny dział spadku nie jest konieczny. Dokonanie działu spadku nie jest ograniczone żadnym terminem. W wielu przypadkach spadkobiercy odwołują w czasie przeprowadzenia takiego działu a nawet z niego rezygnują, pozostając we współwłasności. Stanowisko apelującego w sposób nieuzasadniony pozbawiałoby spadkobierców prawa do ujawnienia przysługujących im aktualnie praw w stosunku do majątku spadkowego.

Podkreślić należy, iż ujawnienie w księgach wieczystych postanowienia wstępnego, jeżeli takie w ogóle nastąpi wyłącznie na podstawie tego orzeczenia, nie doprowadzi z uwagi na jego treść do podziału majątku i przydzielenia konkretnych nieruchomości wnioskodawczyni oraz uczestnikom. W dalszym ciągu pozostawać będą oni we współwłasności, z której wyjście ostatecznie nastąpi w wyniku dokonania podziału majątku w postanowieniu kończącym postępowanie w niniejszej sprawie.

Za nieuzasadnioną ocenić w tym miejscu trzeba obawę apelującego wyrażoną w ustnym uzasadnieniu zarzutów apelacji, że wobec ujawnienia praw w księgach wieczystych wnioskodawczyni może stracić zainteresowanie dokonaniem takiego działu oraz wycofać wniosek w sprawie. Jak utrzymywał sam apelujący podnosząc, że dopiero postępowanie działowe przesądza o prawach spadkobierców, takiego skutku nie wywołuje ujawnienie ich praw do spadku na podstawie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Z treści wniosku wynika natomiast, że wnioskodawczyni zainteresowana jest dokonaniem ostatecznego działu i uzyskaniem spłaty. Niezależnie od tego wskazać trzeba, że na wypadek ewentualnego cofnięcia wniosku apelującemu przysługiwać będzie ochrona przewidziana w trybie art. 512 kpc. Zgodnie z tym przepisem będzie on mógł bowiem wnieść stosowny sprzeciw, a w takiej sytuacji cofnięcie wniosku nie będzie skuteczne.

Z tych wszystkich przyczyn apelację co do pkt II i III jako nieuzasadnioną należało oddalić.

Za bezzasadny ocenić trzeba z kolei wniosek o uzupełnienie pkt I postanowienia. Zważenia w tym miejscu wymaga, że wyrzeczenie w tym zakresie było zbędne. W sytuacji, gdy żądanie dotyczyło uzgodnienia treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym nie było potrzeby ustalenia, że nieruchomości w tym punkcie wskazane wchodziły w skład majątku wspólnego. Wskazać trzeba, że obecnie dominujący pogląd na gruncie wykładni tego, jaki charakter ma roszczenie o uzgodnienie treści księgi wieczystej odbiega od tego, jaki miał miejsce w latach 80 –tych ubiegłego stulecia, a na jakim opiera się m.in. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 1981 r., w sprawie o sygn. I CZ 101/81 powołane przez Sąd Rejonowy. W uchwale z dnia 15 marca 2006 r., podjętej w sprawie o sygn. III CZP 106/05 Sąd Najwyższy przeciwstawił się dotychczasowej linii orzecznictwa, że powództwo z art. 10 kwh jest szczególną postacią powództwa o ustalenie (art. 189 kpc) i stanowisko to uznał za nietrafne. Nie bierze ono bowiem pod uwagę, że powód wytaczając takie powództwo nie ogranicza się do żądania ustalenia, lecz żąda wprost uzgodnienia stanu prawnego wynikającego z księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Sąd rozpoznający to powództwo nie bada zatem w ogóle interesu prawnego powoda, a co stanowi przesłankę roszczenia opartego na art. 189 kpc (por. komentarz do ustawy o księgach wieczystych i hipotece, pod red. Stanisława Rudnickiego, wyd. Lexis Nexis W-wa 2010 r., str. 81).

W konsekwencji wskazanej zmiany w rozumieniu charakteru roszczenia z art. 10 kwh wykształciło się stanowisko zgodnie z którym, żądanie uzgodnienia treści księgi wieczystej musi być ściśle sprecyzowane, a Sąd związany jest jego treścią. Pogląd ten wyrażony został przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 28 sierpnia 2008 r., sygn. III CZP 76/08. Uchwała ta stanowi ukoronowanie sporu na tle kognicji sądu orzekającego w sprawie o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym do wydania orzeczenia odbiegającego od żądania pozwu w sytuacji, gdy na tle dokonanych ustaleń zachodzi taka potrzeba. W uchwale tej Sąd Najwyższy stanął na jednoznacznym stanowisku, że orzeczenie takie jest niedopuszczalne jako naruszające dyspozycję art. 321 § 1 kpc oraz ujętą w tym przepisie zasadę dyspozycyjności stron w procesie. Sąd

Najwyższy wskazał, że ratio legis tego przepisu sprowadza się do zakazu orzekania o tym, czego strona nie żądała oraz wychodzenia poza żądanie.

W sytuacji zatem gdy wnioskodawczyni w niniejszej sprawie wystąpiła z konkretnie sprecyzowanym żądaniem uzgodnienia treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, Sąd Rejonowy prawidłowo, w ocenie Sądu Okręgowego, żądanie to uwzględnił.

W świetle wskazanych zmian niedopuszczalnym byłoby m.in. uzgodnienie treści księgi wieczystej w sposób odbiegający od aktualnego stanu prawnego. W niniejszej sprawie zaskarżone orzeczenie taki stan jednak uwzględniła. Uzgadniając stan ksiąg wieczystych z rzeczywistym stanem prawnym Sąd Rejonowy, mimo ustalenia jak w pkt I, uwzględnił bowiem postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, z którego taki aktualny stan prawny nieruchomości wynika.

Wobec tego, że apelacja odnosiła się jedynie do pkt II i III rozstrzygnięcia, brak było możliwości, wzruszenia pkt I, który to zgodnie z przytoczonymi uwagami powinien zostać uchylony. Wobec zasady związania granicami zaskarżenia takie wyrzeczenie nie było jednak możliwe.

Mając wszystko powyższe na uwadze orzeczono jak sentencji na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc.

(...)

Wyk. JS